

Tarihin Dönemlendirilmesi:

YÜZYIL, ÇAĞ

Tarihçiler binlerce yıllık geçmişin incelenmesini ve öğretimi kolaylaştırmak amacıyla çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir. Yüzyıl veya asr adı verilen yüzer yıllık dilimlere ayrılır.

Miladi takvimin başlangıcı milat adı verilen sıfırdır. Miladın sokunda yer alan sıfırlar noktasına yaklaştıkça küçülür. Milattan önce: "MÖ" kısaltması ile, Milattan sonra: "MS" kısaltması ile gösterilir.

3, 5, 8 gibi tek veya 12, 56, 92 gibi çift basamaklı ise 1. yüzyıla aittir. Üç ve dört basamaklı bir tarihin ait olduğu yüzyılı bulmak için ise bu tarihin son iki rakamı silinerek kalan sayıya 1 eklenir.

Tarihi çağlara ayrılmasını fikrini ille benimseyenler Hristiyan teologlar olmuşlardır. Dünyanın altı günde yaratıldığı ifadesinden hareketle tarihi altı döneme ayırmıştır.

1- Hz. Adem - Hz. Nuh

4- Hz. Davud - Babil Sürgünü

2- Hz. Nuh - Hz. İbrahim

5- Babil sürgünü - Hz. İsa'nın Doğumu

3- Hz. İbrahim - Hz. Davud

6- Hz. İsa'nın Doğumu - Dünyanın Sonu

Süleyman Hüsnü Paşa, Avrupa merkezli bir çağ ayrımı yerine İslam ve Türk tarihini merkeze alarak yeni bir çağ ayrımı yapmıştır. Tarihi üç çağa ayırmaktadır.

Tarih-i kurûn -ı ulâ

(Eski Çağ tarihi)

Hz. Adem'in yaratılışı

Hz. Muhammed'in Mekke'den

Medineye hicreti

Tarih-i kurûn -ı vustâ

(Orta Çağ tarihi)

Hz. Muhammed'in Mekke'den

Osmanlı Devletinin kuruluşu

Medineye Hicreti.

Tarih-i kurûn -ı ahire

(Son Çağ tarihi)

Osmanlı Devletinin kuruluşu,

Yeni ceri çağının

kaldırılması.

Taş Devri	Maden Devri
Eski Taş Çağı (Paleolitik) Mö 2,5 Milyon - Mö 16 bin	Bakır Çağı (Kalkolitik) Mö 3800 - Mö 3400
Orta Taş Çağı (Mezolitik) Mö 16 Bin - Mö 9 bin	Tunç Çağı Mö 3400 - Mö 1200
Yeni Taş Çağı (Neolitik) Mö 8500 - Mö 5800	Demir Çağı Mö XIII. yüzyıl - Mö 330

- Avcılık - Toplayıcılıktan Üreticiliğe -

Ağaç dallarından ve sazlardan yaptıkları bu barınakların dışını çamurla sıvıyarak daha dayanıklı hâle getirdiler. Bıçardan gelebilecek tehlikelerde karşı barınaklarının etrafını dikenler ve ciftlerle çevirdiler. Bazen de daha güvenli olması için barınaklarını göl sularına diktikleri kazıkların üzerine inşa ettiler.

Yeni dönemde insanlar buğday, arpa, mercimek gibi dağda kendiliğinden yetişen yabancı tahılları ıslah ederek deneme yonılma yoluyla ziraata başladılar. Sığır, koyun, keçi gibi hayvanları evcilleştirmek onların etinden sütünden ve derisinden yararlandılar. İlk köy yerleşmelerini kurdular.

Hayvan postları yerine bitki liflerinden yaptıkları giysileri giydiler.

Takas denilen ürün değişimi yönteminde ilk kez bu dönemde kullandılar. Diğer yandan tekerleği icat ederek ağır yüklerin taşınmasını kolaylaştırdılar. Böylece ticaretin ve toplumlar arası kültürel etkileşimin hızlanmasını sağladılar.

İLK YERLEŞMELER

a. Çayönü

Çayönü Diyarbakır ilinin Ergani ilçesinin 7 km kadar Güneybatısında kalan bir yerleşmedir.

Yaşam kaynakları açısından çok zengin oldukları tespit edilmiştir. avcı toplayıcı insanlara ev sahipliği yapmıştır. MÖ 10200 yıllarından itibaren de insanların toplulukları yerleşerek köy hayatına başladığı bir kez haline geldi. Çayönü halkının toplayıcılık ve avcılıktan tarıma geçiş köy hayatına geçtiklerini görürüz.

Çayönü, tahıl üretimi ve hayvanların evcilleştirilmesinde dayalı köy hayatının yaşandığı ilk yerleşmelerdir.

Çayönü kazılarında çakmak taşı, obsidyen ve bazalt taşlarından yapılmışlar aletler ortaya çıkmıştır. Oraklar ve delici - konici aletler ile çeşitli süs eşyaları yapmıştır. Çanak çömleklerin yanı sıra av hayvanlarının kemiklerinden yapılmış iğneler, cengeller, boncuklar, halkalar, düğmeler bulunmuştur.

b. Catalhöyük

Catalhöyük 8.000 kişilik nüfusuyla o dönemin en büyük ve en kalabalık yerleşmelerdir.

Catalhöyük, Konya iline bağlı Gumra ilçesine 11 km uzaklıktaki Küçüköy sınırları içerisinde yer alır.

Catalhöyükte evler bitişik ve düz domlu olarak aynı planda inşa edilmiştir. Bununla birlikte her evin duvarı aynıdır. Tek katlı olan Catalhöyük evlerinin yapımında kerpiç, ağaç, kil ve kamy kullanılmıştır.

Ahşap kaplar, kutular, kemiklerden yapılmış toklar, çakmak taşından hancılar ve bıçaklar ile obsidyen ok ve mızrak uçları bulunmuştur. Pişmiş topraktan yapılmış kap kacak ve bereket tonnağı heykelleridir.

Catalhöyükte gelişmiş bir sanat anlayışının varlığını göstermektedir.

C - Göbekli tepe

Bu çalışmalarda yeni bulgular elde edildikten geçmişe ilişkin bilgilerde değişmektedir.

Anadolunun tarih öncesi avcı toplayıcı toplumu, MÖ 12.000'lerde bugün Şanlıurfa'nın kuzeydoğusunda Göbeklitepe'de sürekli yaşamadıklarını, orak yaklaşık 20 km. çapındaki alanda yaşayanların toplanma merkezi olarak kullanıldığı düşünülen anıtsal yapı inşa etmişlerdir.

Göbekli tepenin mimarları çevrelerinde doğal olarak bulunan tilki, aslan, yılan, yaban sığı, yaban epeği, örümcek, kurbağa ve çeşitli kuş türleri hayvanlarını taşla grızmışlardır.

Yazının İcadı ve Önemi

Yazı ilk defa MÖ 3200'lerden itibaren Mezopotamya uygarlıklarından biri olan Sümerler tarafından kullanıldı. Temel grım kayıtları tarım ve hayvancılık olan Sümerler her şeyin tanrıya ait olduğuna inanır.

Heogram denilen bu yazının zaman kaybına ve korısıklaa yol açtığını görünce de resimlerin yerine harfleri ifade eden, cıviye benzeyen işaretler kullanmaya başladılar.

Sümerler cıvi yazısı adıyla bilinen bu yazıyı üçgen uclu bir beler kullanarak yumuşak kil tabletler üzerine yazdılar. Ardından tabletleri fırınlayıp soğumloşturdular.

Mısırlılar hiyeroglif adıyla bilinen, kendilerine ögü resim yazısını kullandılar. Yazılarında Nil Nehri kıyısında yetişen papirus bitkisinin yapraklarından ürettikleri kağıtlar üzerine yazdılar.

Yazının gelişimine katkıda bulunan ilk Çağ kavimlerinden biri de Fenikeliler oldu. Deniz ticaretiyle uğraşan Fenikeliler yazmayı kolaylaştırmak amacıyla tarihin bilinen ilk harf yazısı olan Fenike alfabesinde oluşturdular. 22 harften oluşan bu Alfabeji İyonyalılar, Romalılar ve Yunanlar kullanmıştır. Fenikeliler Latin Alfabetini meydana getirirler.

1. Astronomi

Astronomi gök cisimlerinin konumlarını ve hareketlerini ile bulunan fiziksel ve kimyasal yapılarını inceleyen bilim dalıdır.

Böylece gök cisimlerinin konumlarına ve hareket sürelerine ilişkin bilgilere ulaşarak, olabilecek önceden görüp hayatlarını planlamaya başladılar. Böylece gök cisimlerinin konumlarına ve hareket sürelerine ilişkin bilgilere ulaşarak, ola

Astronomi bilgileri Dünya'yı hareketsiz ve düz bir zemin olarak görür, ve mitoloji kahramanı Atlas'ın taşıdığını hayal ediyorlardı.

Türlere göre evren, merkezinde Kutup Yıldızı'nın bulunduğu bir kubbe şeklindeydi. Sabit bir hızla dönüyordu. Kutup Yıldızı'nın tam altında ise Türk Hakanı oturuyordu.

Astronominin ortaya çıkmasında yön bulma ve zamanı ölçme gibi ihtiyaçlar rol oynamıştı. Yunanlılar, için denizcilik başlıca geçim kaynağı olduğu için gemilerinde denizde yönlerini bulması için hayati önem taşıyan

Yunan filozofu Tales yunan gemilere kuzey yönünü bulmaya yarayan Küçük Ayı takımyıldızını gözlemleyerek seyahat etmeleri tavsiyesinde bulunmuştu.

Mısırlı Astronomlar gökyüzünün en parlak yıldızı olan Sirius'un doğu yönünde görüldüğü zaman Nil Nehri'nin taşmasını tespit ettiler.

Astronominin geliştiği kadim uygarlıklardan biri Mezopotamya idi. Bu uygarlığın temelini atan Sümerler "ziggurat" denilen tapınaklarını aynı zamanda gözlemevi olarak kullanarak astronomi alanında önemli keşifler yaptılar. Geceyi gündüzü onikişer saat olarak hesaplayan Sümerler, bir yılı otuzar günden on iki aya böldüler.

Babililer gökyüzünü bölgelere ayırarak her bir bölgeye hayvan ve eşya isimleri verdiler. Gözlemleri sonucunda Merkür ve Venüs'ün Güneş'in etrafında hareket ettiğini buldular. Ay ve Güneş tutulmalarını zamanını tespit edip Ay'ın evkelerini gösteren çizelgeler yaptılar. Rahipler gök cisimlerinin hareketlerini ve konumlarını tanrıların izareti olarak görüp, bunlardan yola çıkarak kehanetlerde bulundular.

Gelişen Astronomi bilgisinin yanı sıra teleskobun, uzay araçlarının ve uydualarının icadıyla birlikte astronominin incelediği konular oldukça genişlendi. Haberleşmeden, televizyon yayına geçene, gezegenlerde tarım yapmak ve yeni yaşam alanları kurmaktan uzay madenciliğine kadar astronomiden faydalandı.

2. Coğrafya

İnsan yeryüzünde görüldüğü andan itibaren coğrafyanın konusu olan doğanınla iç içe yaşad. Beslenme, barınma, korunma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için çevresyle sürekli ilişki halinde oldu.

Coğrafyanın biliminin ilk izleri, Yunanların MÖ VIII yüzyıldan itibaren Akdeniz kıyılarında koloniler kurmak amacıyla yaptıkları yolculukları ortaya çıktı.

Coğrafyanın gelişmesinde en fazla katkıda olan kişilerden biri Makedonya kralı Büyük İskender'dir. İskender, Asya seferi sırasında fethettiği ülkeleri hakkında bilgi edinmek için coğrafyacıları yanından ayırmadı. Onun Mısır'da kurmuş olduğu İskenderiye Kütüphanesindeki görev yapan Erastostenes, dünyanın yuvarlılığına inanan ve yaptığı deneylerle Dünyanın çevresini bugünkü değerine yakın olarak hesaplayan bir bilim insanıydı.

3. Tıp

Hekim - rahip veya hekim - büyücüler bir takım ritüellerle hastalıkları tedavi etmeye çalışırlardı. Hayvansal ve bitkisel kökenli ilaçlar kullanmak, cerrahi operasyonlar yapmakta tedavi yöntemleri arasındaydı. O dönemlerde yapılan en ilginç ameliyatlardan biri kafatasının delinmesi şeklindeydi. Böylece hem baş ağrısının giderileceğine hem de beyindeki kötü ruhların dışarı çıkarılacağına inanılırdı.

Antik Yunan uygarlığının ilk zamanlarında hastalıklar felsefi yorumlarla açıklanmaya çalışıldı. Bilimsel tıbbın kurucusu olarak kabul edilen Hipokrat (410 - 337) da bu uygarlığın sınırları içine doğdu.

İnsanın toprak, su, hava, ateş ve eterden meydana geldiğine inanan Hintler hastalıkların temelinde kötü ruhların olduğunu düşündüler. Bunun yanında bitkilerle tedavi yöntemlerinde uyguladılar. Hintler sağlık için bedenini yanı sıra zihnin disiplinine de önem verdiler. Bu nedenle hastalıklarla karşı yavaş adımlarla bilinen ve beden ile zihni uyumlu hale getirelen egzersizler geliştirdiler.

- Mezopotamya Uygarlıkları -

SABA

★ ASURLAR (MÖ 2000 - 609)

- Kütüphaneçilik ve kora ticareti ile uygarlığa katkıda bulundular.

AKADLAR (MÖ 2350 - 2100)

- İlk düzenli ordu ve ilk merkezi imparatorluk onların eserleridir.

- ANADOLU UYGARLIKLARI -

★ FRİGLER (MÖ 800 - 676)

- Halılar, kilim dokumacılık (Tapetes)
- Hayvan hikayelerini (Fob) uygarlığa hediye ettiler.

★ İYONLAR (MÖ XII. - VII. yüzyıl)

- Bilim ve sanat alanında özgür düşüncenin gelişmesi ve bilimin dinden bağımsız gelişmesi seyrine girmesi, mimaride İyon nizamı olarak adlandırılan yapıtları ile tanınmışlardır.

FENİKEİLER (MÖ 1000 - 520)

- Ahşap ve cam işlemeçiliğinde ki eserleri ile uygarlığa katkıda bulundular.

★ BABİLLER (MÖ 2100 - 539)

- Hammurabî Kanunları ve mimari eserleri ile uygarlığa katkıda bulundular.

★ SÜMERLER (MÖ 4000 - 2350)

- Uygarlığa, cıvı yazısı, Ay-takvimi ve Matematik ile katkıda bulundular.

★ URARTULAR (MÖ 800 - 600)

- Taş işlemeçiliği ile diğer uygarlıklardan ayrılırlar.

★ LİDYALILAR (MÖ 687 - 546)

- İlk para, bankacılık sistemi ve Asur'a kadar uzanan Kral Yolunu uygarlığa hediye ettiler.

★ HİTİTLER (MÖ 1700 - 700)

- İlk medeni hukuk, ilk yazılı anlaşma olan Kadeş anlaşması.

- MISIR VE İRAN UYGARLIKLARI -

MISIR (MÖ 3000 - 525)

- Uygarlığa katkıları ; resim yazısı (HIYEROGLİF)
- Güneş takvimi, mimari , tıp , eczacılık ve papirüs.

İRAN

- MEDLER (MÖ 858 - 549) - PERSLER (MÖ 550 - 330)

- Uygarlığa katkıları , İlk satraplık (şah gözü ve şah kulağı adlı müfettişlere denetlenen merkezi yönetime bağlı eyaletlere) idare etme tarzını , ilk posta teşkilatını , ilk istihbarat örgütünü kurmuşlardır.

- ÇİN VE HİNT UYGARLIKLARI -

ÇİN

- Önemli eserleri ; Çin Seddi ve tapınaklar.
- Uygarlığa katkısı : Kağıt , matbaa , barut , pusula , seramik yapımı , ipek üretimi , ipek Ticaret yolu.

HİNT

- Önemli Eserleri : Tapınak ve sarayları
- Ülkedeki kast sistemi milli birliğin oluşumunu engellemiştir.